

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 4 lutego 2015 r.

Sąd Rejonowy Poznań - Nowe Miasto i Wilda w Poznaniu Wydział V Cywilny

w składzie:

Przewodniczący: SSR Przemysław Funka

Protokolant: praktykant Ewa Kalinowska

po rozpoznaniu w dniu 23 stycznia 2015 r. w Poznaniu na rozprawie

sprawy z powództwa **E. M.**

przeciwko **G. M.**

o zapłatę

1. zasądza od pozwanego na rzecz powódki kwotę 9.800 zł (dziewięć tysięcy osiemset złotych zero groszy) wraz z ustawowymi odsetkami od 20 kwietnia 2013 r. do dnia zapłaty,

2. zasądza od pozwanego na rzecz powódki kwotę 2.782 zł tytułem zwrotu kosztów procesu, w tym kwotę 1.500 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego.

SSR Przemysław Funka

UZASADNIENIE

Powódka E. M. w pozwie z 24 kwietnia 2013 r. domagała się zasądzenia od pozwanego G. M. kwoty 9.800 zł z ustawowymi odsetkami od 20 kwietnia 2013 r. do dnia zapłaty oraz zwrotu kosztów procesu. W uzasadnieniu wskazała, że strony w trakcie trwania ich małżeństwa w dniu 20 lipca 2008 r. zaciągnęły kredyt konsumpcyjny w (...). W dniu 3 sierpnia 2009 r. (czyli po zawarciu między nimi umowy ustanawiającej rozdzielną majątkową z 28 lutego 2008 r. oraz po rozwiązaniu małżeństwa stron wyrokiem z 8 kwietnia 2009 r.) na ich wspólne konto wpłynęła należność z tytułu rozliczenia spłaty kredytów hipotecznych, zaciągniętych w trakcie trwania małżeństwa na zakup nieruchomości stron w R.. Kredyty te zostały spłacone środkami pochodzącymi ze sprzedaży nieruchomości należącej do powódki i pozwanego, przy czym z uwagi na różnice kursowe CHF/PLN powstała nadpłata, którą bank zwrócił na wspólne konto stron. Zwrócona przez bank suma miała zostać w całości wykorzystana na spłatę wspomnianego kredytu konsumpcyjnego z 20 lipca 2008 r. Jednakże w dniu 4 sierpnia 2009 r. pozwany - nie informując o tym powódki - przelewał środki zgromadzone na wspólnym koncie na swój osobisty rachunek bankowy. Wobec problemów z uzgodnieniem szczegółów spłaty wspólnego zadłużenia oraz zwrotu środków przywłaszczonych przez pozwanego strony w dniu 23 lutego 2010 r. zawarły ugodę przed mediatorem, w której pozwany przyznał, że jest w posiadaniu kwoty 19.600 zł, z której połowa, tj. 9.800 zł stanowi własność powódki. Zgodnie z treścią ugody, strony do 30 czerwca 2010 r. miały się spotkać w placówce (...) S.A. w P. w celu dokonania wzajemnych rozliczeń i zamknięcia wspólnego konta a pozwany zobowiązał się do przekazania kwoty 19.600 zł na poczet spłaty zadłużenia. Do uregulowania zadłużenia miała również służyć połowa tej sumy, tj. kwota 9.800 zł, stanowiąca własność powódki a znajdująca się w posiadaniu pozwanego. Pozwany nie wykonał zobowiązania wynikającego z ugody, nie przekazał posiadanych środków na spłatę wspólnego długu stron a zadłużenie w (...) S.A. zmuszona była spłacać powódka. Powódka podniosła, że wezwała pozwanego do zapłaty należnej jej sumy, jednak wezwanie to pozostało bezskuteczne. Powódka

sprzeciwiła się przekazaniu niniejszej sprawy do sprawy o podział majątku wspólnego stron, o co wnosił pozwany. Wskazała, że suma 19.600 zł nie pochodziła ze sprzedaży nieruchomości wchodzącej w skład majątku wspólnego stron, gdyż środki ze sprzedaży tej nieruchomości zostały przeznaczone bezpośrednio (poprzez wpłatę nabywców nieruchomości) na spłatę kredytów hipotecznych zaciągniętych przez strony. Natomiast w związku ze spłatą kredytów hipotecznych i rozliczeniami kursowymi CHF/PLN powstała nadpłata, która została przelana (zwrócona) przez bank na wspólne konto stron już po ustanowieniu rozdzielnosci majątkowej między stronami a także po rozwiązaniu ich małżeństwa. Środki przelane w ramach zwrotu nadpłaty nie mogły zatem wchodzić w skład majątku wspólnego stron. Zdaniem powódki, dochodzone roszczenie nie mieści się w katalogu roszczeń podlegających rozpoznaniu w postępowaniu działowym. Nadto podniosła, że nawet gdyby hipotetycznie przyjąć, że kwota pozostała po rozliczeniu kredytów hipotecznych wchodzi w skład majątku wspólnego, to ugodę mediacyjną z 23 lutego 2010 r. należy traktować jako umowę między byłymi małżonkami co do częściowego podziału majątku wspólnego w zakresie kwoty 19.600 zł otrzymanej z rozliczenia kredytów hipotecznych. W związku z tym roszczenie dochodzone w niniejszym procesie i tak nie podlegałoby rozpoznaniu w postępowaniu o podział majątku wspólnego, gdyż co do sumy 19.600 zł strony umownie dokonały podziału majątku wspólnego i powódce należy się 1/2 tej sumy, co wynika z ugody mediacyjnej.

Pozwany G. M. wniósł o przekazanie niniejszej sprawy do sprawy o podział majątku wspólnego stron wskazując, że dochodzone pozwem roszczenie „jest związane z rozliczeniami wspólnymi stron” (k. 59) oraz że „pieniądze, które pochodziły z kredytów, które są przedmiotem niniejszego postępowania, były pożytkowane na rzeczy wspólne małżonków lub też na remont wspólnej nieruchomości, co za tym idzie wszelkie roszczenia z tego tytułu, czy to nakłady z majątku wspólnego na odrębne, czy nakłady z odrębnego na wspólne, winny być przedmiotem rozpoznania w sprawie o podział majątku wspólnego” (k. 66-67).

Postanowieniem z 3 marca 2014 r., sygn. akt V C 2584/13 Sąd Rejonowy Poznań-Nowe Miasto i Wilda w Poznaniu (1) zmienił tryb na nieprocesowy oraz (2) połączył niniejszą sprawę do sprawy V Ns 159/14 o podział majątku wspólnego stron celem jej wspólnego rozpoznania i rozstrzygnięcia.

U podstaw tego postanowienia legło stwierdzenie, że dochodzone roszczenie dotyczy zwrotu środków z kredytu zaciągniętego przez strony w (...) S.A., które zostały przeznaczone na remont nieruchomości w R., nabytej przez byłych małżonków w 2005 r., tj. przed ustanowieniem rozdzielnosci majątkowej. W konsekwencji, jako żądanie zwrotu nakładu na majątek wspólny na podstawie art. 567 § 3 k.p.c. w zw. z art. 686 k.p.c. i art. 618 § 1 i 2 k.p.c. sprawa podlega przekazaniu do sprawy o podział majątku.

Postanowieniem z 30 maja 2014 r., sygn. akt XV Cz 702/14 Sąd Okręgowy w Poznaniu na skutek zażalenia powódki uchylił to postanowienie i przekazał sprawę Sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania, pozostawiając temu Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach postępowania zażaleniowego.

W ocenie Sądu odwoławczego, Sąd Rejonowy nie rozpoznał istoty sprawy, gdyż nie dokonał rzetelnej oceny charakteru roszczenia zgłoszonego przez powódkę. Przyjął tylko, że roszczenia o zwrot nakładów na majątek wspólny podlegają rozliczeniu w sprawie o podział majątku wspólnego, jednak nie wyjaśnił, z jakich przyczyn uznał dochodzone roszczenie za związane z nakładami poczynionymi z majątku osobistego na majątek wspólny. Nie wyjaśnia tego w szczególności stwierdzenie, że środki dochodzone przez powódkę pochodzą z kredytu przeznaczonego na remont nieruchomości w R., nabytej przed ustanowieniem rozdzielnosci majątkowej, gdyż Sąd Rejonowy nie ujawnił motywów, na podstawie których można by ocenić, że są to nakłady z majątku osobistego na wspólny lub z majątku wspólnego na osobisty. Sąd drugiej instancji wytknął również, że Sąd Rejonowy nie przeprowadził analizy ugody mediacyjnej z 23 lutego 2010 r., do której odwoływała się powódka wskazując na możliwość zakwalifikowania jej jako umowy o częściowy podział majątku wspólnego obejmującej składnik tego majątku w postaci środków pieniężnych 19.600 zł. W wytycznych Sąd Okręgowy polecił:

1) poczynić ustalenia i wnikliwe rozważyć, czy dochodzone przez powódkę roszczenie mieści się w katalogu spraw, które są rozpoznawane w postępowaniu o podział majątku wspólnego,

2) sporządzić uzasadnienie orzeczenia zawierające wyjaśnienie charakteru roszczenia i przyczyn dokonanej kwalifikacji,

3) odnieść się do stanowiska powódki, zgodnie z którym ugodę mediacyjną z 23 lutego 2010 r. można zakwalifikować jako umowę o częściowy podział majątku wspólnego obejmującą składnik tego majątku w postaci środków pieniężnych 19.600 zł,

4) przeprowadzić dowód z akt I C 1500/09 w celu ustalenia, czy ugoda mediacyjna z 23 lutego 2010 r. nie została zatwierdzona, bądź nie nadano jej klauzuli wykonalności a to w kontekście art. 183¹⁵ § 1 k.p.c., zgodnie z którym ugoda zawarta przed mediatorem, po jej zatwierdzeniu przez sąd, ma moc prawną ugody zawartej przed sądem a ugoda zawarta przed mediatorem, którą zatwierdzono przez nadanie jej klauzuli wykonalności, jest tytułem wykonawczym,

5) ocenić, czy w razie uznania ugody z 23 lutego 2010 r. za umowę w przedmiocie częściowego podziału majątku wspólnego obejmującą środki pieniężne 19.600 zł (art. 46 k.r.o. w zw. z art. 1038 § 2 k.c.), na podstawie której powódka dochodzi zapłaty kwoty, która jej przypadła w wyniku tego podziału, istnieje podstawa do przekazania niniejszej sprawy do dalszego rozpoznania sądowi prowadzącemu postępowanie o podział majątku wspólnego.

Przy ponownym rozpoznaniu sprawy strony podtrzymały dotychczasowe stanowiska.

Ponownie rozpoznając sprawę Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

Powódka E. M. i pozwany G. M. zawarli małżeństwo 12 października 1996 r. a w dniu 28 lutego 2008 r. zawarli umowę, w której ustanowili w ich małżeństwie rozdzielną majątkową. Małżeństwo stron zostało rozwiązane przez rozwód wyrokiem Sądu Okręgowego w Poznaniu z 8 kwietnia 2009 r., sygn. akt I C 2693/08, prawomocnym od 29 maja 2009 r.

bezsporne, ponadto dowód: akt notarialny z 28 lutego 2008 r., rep. A 2099/2008 notariusza M. M. (k. 14-15 akt I C 1500/09), wyrok SO w Poznaniu z 8 kwietnia 2009 r., I C 2693/08 (k. 106 akt I C 1500/09)

W trakcie trwania małżeństwa strony zawarły z (...) Bank S.A. umowę kredytu hipotecznego nr (...) z 18 lutego 2005 r. denominowanego w CHF oraz umowę kredytu hipotecznego nr (...) z 25 lipca 2007 r. – również denominowanego w CHF. Pierwszy kredyt został przeznaczony na nabycie nieruchomości przy ul. (...) w R. a drugi na remont tej nieruchomości. Zabezpieczeniem spłaty tych kredytów były hipoteki umowne kaucyjne ustanowione na nieruchomości przy ul. (...) w R.: do kwoty 345.000 zł na zabezpieczenie spłaty kredytu z 18 lutego 2005 r. oraz do kwoty 300.000 zł na zabezpieczenie spłaty kredytu z 25 lipca 2007 r. Nieruchomość w R., zapisaną w księdze wieczystej KW nr (...) Sądu Rejonowego w Szamotułach, strony nabyły na podstawie umowy sprzedaży z 22 lutego 2005 r., zawartej w czasie trwania małżeństwa i obowiązywania w nim ustroju wspólności majątkowej.

bezsporne, ponadto dowód: umowa z 18 lutego 2005 r. (k. 15-23 akt I C 1500/09), umowa z 25 lipca 2007 r. (k. 24-30 akt I C 1500/09), odpis z KW nr (...) (k. 39 akt I C 1500/09)

W dniu 10 lipca 2008 r. strony zaciągnęły w (...) Banku S.A. (M.) kredyt konsumpcyjny gotówkowy na podstawie umowy nr (...).

bezsporne, ponadto dowód: umowa nr (...) z 10 lipca 2008 r. (k. 31-37 akt I C 1500/09)

W dniu 2 września 2008 r. strony zaciągnęły w (...) Banku S.A. (M.) kredyt konsumpcyjny odnawialny na podstawie umowy nr (...).

bezsporne, ponadto dowód: umowa nr (...) z 2 września 2008 r. (k. 163-167 akt I C 1500/09)

W dniu 22 lipca 2009 r. powód i pozwana sprzedali przysługujące im udziały po 1/2 części we własności nieruchomości przy ul. (...) w R., zapisanej w księdze wieczystej KW nr (...) na rzecz M. W. i A. W.. Zapłata przez kupujących ceny za nieruchomość nastąpiła przez:

- zapłatę kwoty 260.000 zł na rachunek banku - wierzyciela hipotecznego (...) Banku S.A. tytułem spłaty kredytu nr (...) z 25 lipca 2007 r.,
- zapłatę kwoty 220.000 zł na rachunek banku - wierzyciela hipotecznego (...) Banku S.A. tytułem spłaty kredytu nr (...) z 18 lutego 2005 r.,
- zapłatę kwot po 68.750 zł na rzecz powódki i pozwanego.

bezsporne, ponadto dowód: akt notarialny z 22 lipca 2009 r., rep. A 7520/009 notariusza W. K. (k. 87-103 akt I C 1500/09)

Ponieważ kredyty hipoteczne nr (...) z 25 lipca 2007 r. i nr (...) z 18 lutego 2005 r. były denominowane w CHF a spłata nastąpiła z PLN, na rachunkach służących do obsługi ww. kredytów powstała nadpłata, którą (...) Bank S.A. w dniu 4 sierpnia 2009 r. zwrócił przelewając kwotę 42.802,84 zł na wspólny rachunek bankowy stron.

bezsporne, ponadto dowód: przesłuchanie powódki E. M. (k. 131), przesłuchanie pozwanego G. M. (k. 133)

Z wpłaconej przez (...) Bank S.A. sumy pozwany przelał kwotę 21.990,67 zł na poczet spłaty kredytu konsumpcyjnego gotówkowego a kwotę 19.600 zł przelał na swoje osobiste konto.

bezsporne

Pozwany nie informował powódki, że zatrzymuje sumę 19.600 zł na poczet, czy na zabezpieczenie jakichkolwiek wierzytelności względem powódki, w szczególności na zabezpieczenie wierzytelności z tytułu spłaty kredytu hipotecznego w D. Banku zaciągniętego na zakup nieruchomości w Niemczech, bądź z tytułu nakładów na majątek osobisty żony w postaci zakupu ubezpieczenia na życie.

dowód: przesłuchanie pozwanego G. M. (k. 135, k. 136)

W sprawie I C 1500/09 Sądu Rejonowego Poznań-Grunwald i Jeżyce w Poznaniu G. M. - po rozszerzeniu powództwa - dochodził od E. M. kwoty 28.154,23 zł wraz z ustawowymi odsetkami tytułem regresu w zakresie 1/2 spłaconych przez niego rat kredytów z 18 lutego 2005 r., 25 lipca 2007 r. i z 10 lipca 2008 r.

W ww. sprawie strony zostały skierowane do mediacji.

W dniu 23 lutego 2010 r. strony zawarły ugodę przed mediatorem, mającą na celu ostateczne rozliczenie spłat kredytu konsumpcyjnego zaciągniętego w (...) S.A. na podstawie umowy nr (...) z 10 lipca 2008 r. oraz spłatę zadłużenia na wspólnym koncie w (...) S.A. nr (...) i zamknięcie tego konta. W pkt 2 ugody zgodnie oświadczyły, że kwota 42.803,84 zł, którą (...) Bank S.A. przelał w dniu 4 sierpnia 2009 r. na wspólne konto stron w (...) S.A. jako końcowe rozliczenie dwóch kredytów hipotecznych, została wykorzystana do spłaty w dniu 4 sierpnia 2009 r. kredytu konsumpcyjnego kwotą 21.990,67 zł oraz przelana na odrębne konto pozwanego jako „depozyt” w kwocie 19.600 zł. W pkt 3 ugody strony oświadczyły, że w związku z tym, że od października 2008 r. do czerwca 2009 r. kredyt konsumpcyjny spłacany był tylko przez pozwanego a suma tych spłat wynosiła 7.196,17 zł, powódka zobowiązała się zwrócić pozwanemu połowę tej kwoty, tj. 3.598,09 zł. W pkt 4 ugody strony postanowiły, że są zgodne co do tego, że środki w kwocie 19.600 zł, znajdujące się w posiadaniu pozwanego jako „depozyt” powinny być wykorzystane do spłaty zadłużenia na koncie w (...) S.A., a połowa tej kwoty, tj. 9.800 zł stanowi własność powódki. W pkt 5 ugody strony postanowiły, że kwoty z pkt 3 i 4 są wymagalne do 30 czerwca 2010 r. i do tego dnia strony spotkają się w placówce (...) S.A. i dokonają spłaty zadłużenia i zamknięcia wspólnego konta w (...) S.A. Pozwany zobowiązał się do spłaty odsetek z tytułu kredytu odnawialnego od dnia podpisania ugody do dnia zamknięcia konta. Zgodnie z pkt 6 ugody, regulowała

ona część wzajemnych roszczeń majątkowych przy czym strony oświadczyły, że dołożą starań, aby pozostałe kwestie sporne również rozwiązać w ramach postępowania mediacyjnego.

Postanowieniem wydanym na rozprawie 23 kwietnia 2010 r. Sąd Rejonowy Poznań-Grunwald i Jeżyce w Poznaniu w sprawie I C 1500/09 zatwierdził ugodę mediacyjną z 23 lutego 2010 r. Nie nastąpiło nadanie klauzuli wykonalności na pkt 4 ugody.

dowód: odpis ugody z 23 lutego 2010 r. (k. 7-9), uzasadnienie wyroku SR Poznań-Grunwald i Jeżyce w Poznaniu z 19 lipca 2011 r., I C 1500/09 (k. 442-452 akt I C 1500/09)

Pozwany nie zwrócił powódce zatrzymanej przez siebie sumy 9.800 zł.

bezsporne

Powódka zapłaciła pozwanemu sumę 3.598,09 zł, wymienioną w pkt 3 ugody.

bezsporne, ponadto dowód: przesłuchanie pozwanego G. M. (k. 149)

Pismem z 8 kwietnia 2013 r., doręczonym 16 kwietnia 2013 r., powódka wezwała pozwanego do zapłaty kwoty 9.800 zł zgodnie z pkt 4 w zw. z pkt 5 ugody – w terminie 3 dni.

dowód: wezwanie do zapłaty z 8 kwietnia 2013 r. (k. 10) wraz z z.p.o. (k. 11)

Dokonując powyższych ustaleń Sąd kierował się następującą oceną zebranego w sprawie materiału dowodowego:

Stan faktyczny w zakresie istotnym dla rozstrzygnięcia sprawy był w zasadzie bezsporny. Strony były bowiem zgodne co do zaciągnięcia kredytów hipotecznych przeznaczonych na zakup i remont nieruchomości w R., jak i co do pochodzenia kwoty 42.803,84 zł wpłaconej przez (...) Bank S.A. w dniu 4 sierpnia 2009 r., tj. co do tego, że suma ta stanowiła zwrot nadpłaty kredytów hipotecznych, wynikający z różnic kursowych CHF/PLN. Między stronami nie były też sporne fakt i data zawarcia umowy ustanawiającej rozdzielną majątkową, jak i treść ugody przed mediatorem z 23 lutego 2010 r. i okoliczności jej zawarcia. Strony w istocie różniły się co do kwestii zasadności zwrotu sumy 9.800 zł przez pozwanego, w tym zasadności zatrzymania jej na zabezpieczenie innych roszczeń względem powódki. Te jednak kwestie należały do oceny prawnej ustalonego stanu faktycznego i zostaną omówione w części uzasadnienia poświęconej rozważaniom prawnym.

Sąd zważył, co następuje:

Powództwo zasługiwało na uwzględnienie.

W pierwszej kolejności stwierdzić należy, że wbrew zarzutowi pozwanego, roszczenie powódki o zasądzenie na jej rzecz 1/2 sumy przelanej w dniu 3 sierpnia 2009 r. przez (...) Bank S.A. na wspólny rachunek bankowy stron tytułem zwrotu nadpłaty kredytów hipotecznych (po potrąceniu z tej sumy dokonanej przez pozwanego spłaty kredytu konsumpcyjnego kwotą 21.990,67 zł) nie podlegało przekazaniu do sprawy o podział majątku wspólnego. Roszczenia tego nie można bowiem zakwalifikować jako żadnego spośród wymienionych w katalogu z art. 618 § 2 k.p.c. w zw. z art. 567 § 3 k.p.c.

Zgodnie z art. 618 § 1 k.p.c. (stosowanym w postępowaniu o podział majątku wspólnego odpowiednio na podstawie odesłania z art. 567 § 3 k.p.c. w zw. z art. 688 k.p.c.), w postępowaniu o podział majątku wspólnego sąd rozstrzyga także spory o prawo żądania podziału majątku wspólnego i o prawo własności, jak również wzajemne roszczenia współwłaścicieli (małżonków) z tytułu posiadania rzeczy. Stosownie do § 2 art. 618 k.p.c., z chwilą wszczęcia postępowania o podział majątku wspólnego, odrębne postępowanie w sprawach wymienionych w § 1 jest niedopuszczalne. Sprawy będące w toku przekazuje się do dalszego rozpoznania sądowi prowadzącemu postępowanie o podział majątku wspólnego. Rozliczeniu w ramach podziału majątku wspólnego podlega zwrot wydatków i nakładów

z majątku wspólnego na majątek osobisty jednego z małżonków (z urzędu) a także zwrot wydatków i nakładów z majątku osobistego jednego z małżonków na majątek wspólny (na wniosek). Zgodnie z art. 45 § 1 k.r.o., każdy z małżonków powinien zwrócić wydatki i nakłady poczynione z majątku wspólnego na jego majątek osobisty, z wyjątkiem wydatków i nakładów koniecznych na przedmioty majątkowe przynoszące dochód. Może żądać zwrotu wydatków i nakładów, które poczynił ze swojego majątku osobistego na majątek wspólny. Nie można żądać zwrotu wydatków i nakładów zużytych w celu zaspokojenia potrzeb rodziny, chyba że zwiększyły wartość majątku w chwili ustania wspólności.

Roszczenie powódki nie należy do żadnej z ww. kategorii roszczeń. Powstało już po ustaniu wspólności majątkowej małżeńskiej i nie jest związane z żadnym składnikiem majątku wspólnego, bądź osobistego w taki sposób, aby przysporzenie z 4 sierpnia 2009 r. można było zakwalifikować jako surogację, czy też nakład z majątku wspólnego na majątek osobisty którejkolwiek ze stron, względnie nakład z majątku osobistego na majątek wspólny.

Nie ulega wątpliwości, że oba kredyty hipoteczne nr (...) z 25 lipca 2007 r. i nr (...) z 18 lutego 2005 r. zostały zaciągnięte w trakcie trwania małżeństwa stron i w czasie obowiązywania w nim ustroju wspólności majątkowej małżeńskiej. Ustrój ten obowiązywał w małżeństwie stron do 28 lutego 2008 r., tj. do dnia zawarcia umowy majątkowej małżeńskiej, którą strony ustanowiły w ich małżeństwie rozdzielność majątkową. Nie ulega też wątpliwości, że spłata tych kredytów nastąpiła w sierpniu 2009 r., czyli nie tylko po ustaniu wspólności majątkowej małżeńskiej, ale w ogóle po rozwiązaniu małżeństwa stron przez rozwód. Bez znaczenia jest, że środki na spłatę kredytów hipotecznych pochodziły z ceny sprzedaży nieruchomości stanowiącej składnik majątku wspólnego stron. Istotne znaczenie ma fakt, iż strony zgodnie sprzedały ww. nieruchomość i zgodnie spłaciły ww. kredyty hipoteczne już po ustaniu małżeństwa. Środki pochodzące ze sprzedaży nieruchomości wchodzącej w skład majątku wspólnego, dokonanej za zgodą obu stron nie mogły więc wejść w skład majątku wspólnego. W czasie sprzedaży nieruchomości 22 lipca 2009 r. nie istniała już bowiem wspólność majątkowa małżeńska między stronami. Przypadły one powódce i pozwanemu po połowie, z tym, że strony zgodnie postanowiły spóżytkować większość z nich na spłatę zadłużenia hipotecznego. Nie zmienia to jednak faktu, że środki ze sprzedaży nieruchomości w R. przypadły powódce i pozwanemu po 1/2 a nie weszły w skład ich majątku wspólnego.

Z chwilą spłaty zobowiązanie z tytułu kredytów hipotecznych wygasło. Jednocześnie z uwagi na fakt, iż kredyty hipoteczne nr (...) z 25 lipca 2007 r. i nr (...) z 18 lutego 2005 r. były denominowane w CHF a spłata nastąpiła z PLN, na rachunkach służących do obsługi ww. kredytów powstała nadpłata. Z chwilą rozliczenia przez (...) Bank S.A. spłaty kredytów hipotecznych, tj. ustalenia kursu wymiany i zaksięgowania spłaty na poczet zadłużenia stron oraz ostatecznego określenia sumy, która zaspokaja wierzytelność banku w całości, po stronie powódki i pozwanego powstało zatem nowe roszczenie o zwrot nienależnego świadczenia w zakresie nadwyżki sumy przekazanej na rzecz banku nad zobowiązaniem stron z tytułu kredytów hipotecznych. Nie było ono już związane ze sprzedażą składnika majątku wspólnego stron, lecz stanowiło zupełnie nowe roszczenie. Zgodnie z art. 405 k.c., kto bez podstawy prawnej uzyskał korzyść majątkową kosztem innej osoby, obowiązany jest do wydania korzyści w naturze, a gdyby to nie było możliwe, do zwrotu jej wartości. Stosownie do art. 410 § 1 k.c., przepisy o bezpodstawnym wzbogaceniu stosuje się w szczególności do świadczenia nienależnego. Wedle zaś art. 410 § 2 k.c., świadczenie jest nienależne, jeżeli ten, kto je spełnił, nie był w ogóle zobowiązany lub nie był zobowiązany względem osoby, której świadczył, albo jeżeli podstawa świadczenia odpadła lub zamierzony cel świadczenia nie został osiągnięty, albo jeżeli czynność prawna zobowiązująca do świadczenia była nieważna i nie stała się ważna po spełnieniu świadczenia. W niniejszej sprawie zachodzi przypadek, w którym strony spełniły na rzecz banku świadczenie w rozmiarze przewyższającym ten, który wynikał z umowy, czyli co do części spełnionego świadczenia powód i pozwana w ogóle nie byli zobowiązani (ściśle rzecz ujmując świadczenia nie spełniły strony, tylko osoba trzecia, tj. nabywcy nieruchomości w R., przy zastosowaniu konstrukcji przekazu z art. 921¹ k.c. w zw. z art. 356 k.c. z uwagi na bezpośrednie uiszczenie ceny sprzedaży nieruchomości przez nabywców na rzecz banku). Bezpodstawne wzbogacenie (odpowiednio: nienależne świadczenie) kreuje nowy stosunek zobowiązaniowy, zawierający roszczenie o zwrot wzbogacenia, które zubożony ma względem wzbogaconego jego kosztem, a podmiot, który został bezpodstawnie wzbogacony, ma obowiązek zwrotu nienależnej korzyści.

Wierzytelność powódki i pozwanego o zwrot nienależnego świadczenia powstała zatem dopiero po rozliczeniu przez (...) Bank S.A. kredytów hipotecznych w sierpniu 2009 r., zatem już po ustaniu wspólności majątkowej małżeńskiej stron. Jest więc jasne, że kwota zwrócona przez (...) Bank S.A. w dniu 4 sierpnia 2009 r. tytułem nienależnego świadczenia na wspólny rachunek bankowy stron nie mogła wejść w skład majątku wspólnego E. M. i G. M. (skoro strony nie pozostawały już w ustroju wspólności majątkowej małżeńskiej), tylko po 1/2 tej sumy przypadło każdej ze stron do jej majątku osobistego.

Dla kwalifikacji tego świadczenia nie ma żadnego znaczenia fakt, że po zwrocie przez (...) Bank S.A. kwoty 42.802,84 zł pozwany przelał z niej kwotę 21.990,67 zł na poczet spłaty kredytu konsumpcyjnego gotówkowego. Takie spożytkowanie części tej sumy było bowiem czynnością następczą, której dokonanie nie wpływa na kwalifikację samego świadczenia spełnionego przez bank oraz tego czy świadczenie to (następnie częściowo rozdysponowane w opisany sposób) weszło do majątku wspólnego stron, czy też majątku osobistego którejkolwiek z nich.

Podobnie, bez żadnego znaczenia dla kwalifikacji przynależności kwoty 19.600 zł pozostaje fakt, iż kredyty hipoteczne nr (...) z 25 lipca 2007 r. i nr (...) z 18 lutego 2005 r. zostały zaciągnięte na zakup i remont nieruchomości wchodzącej w skład majątku wspólnego stron. Brak jest bowiem związku między przeznaczeniem tych kredytów a zupełnie nowym roszczeniem, powstałym w związku z ich spłatą.

Reasumując, w czasie sprzedaży nieruchomości w R. strony nie pozostawały w ustroju wspólności majątkowej małżeńskiej. Środki ze sprzedaży tej nieruchomości, dokonanej za zgodą obu stron, nie mogły więc wejść do majątku wspólnego, lecz przypadły byłym małżonkom w częściach równych. Zgodnie bowiem z art. 46 k.r.o., od chwili ustania wspólności ustawowej do majątku, który był nią objęty, jak również do podziału tego majątku, stosuje się odpowiednio (w zakresie nieuregulowanym w k.r.o.) przepisy o wspólności majątku spadkowego i o dziale spadku. Te zaś odsyłają do regulacji współwłasności w częściach ułamkowych (art. 1035 k.c.).

Roszczenie powódki o zwrot 1/2 z kwoty 19.600 zł przelanej przez pozwanego z konta wspólnego na jego własny rachunek bankowy znajduje podstawę w art. 415 k.c. Zgodnie z tym przepisem, kto z winy swej wyrządził drugiemu szkodę, obowiązany jest do jej naprawienia. Nie ulega wątpliwości, że pozwany przelewając część nadpłaty zwróconej przez bank, jaka należna była powódce, tj. sumę 9.800 zł na swój prywatny rachunek bankowy, działał bezprawnie. Środki te stanowiły bowiem własność powódki i pozwany nie był uprawniony do dysponowania nimi, przywłaszczenia ich. W rezultacie tego zachowania powódka poniosła szkodę polegającą na utracie wspomnianej sumy i niemożności rozporządzania nią. Bez wątplenia między działaniem pozwanego a szkodą powódki występuje też normalny związek przyczynowy. Konkludując, pozwany winien naprawić szkodę doznaną przez powódkę i zwrócić powódce przywłaszczoną przez siebie sumę.

Pozwany usiłował usprawiedliwić zatrzymanie sumy 9.800 zł istnieniem długów powódki z innych tytułów, tj. wynikających ze spłaty kredytu hipotecznego w D. Banku zaciągniętego na zakup nieruchomości w Niemczech, nakładów na majątek osobisty powódki w postaci zakupu ubezpieczenia na życie, spłaty zadłużenia w K. itd. oraz chęcią zabezpieczenia spłaty tych długów. Powoływał się więc na tzw. prawo zatrzymania (retencji). Zgodnie z art. 461 § 1 k.c., zobowiązany do wydania cudzej rzeczy może ją zatrzymać aż do chwili zaspokojenia lub zabezpieczenia przysługujących mu roszczeń o zwrot nakładów na rzecz oraz roszczeń o naprawienie szkody przez rzecz wyrządzoną (prawo zatrzymania). Przepisu tego nie stosuje się, gdy obowiązek wydania rzeczy wynika z czynu niedozwolonego albo gdy chodzi o zwrot rzeczy wynajętych, wdzierżawionych lub użyczonych (§ 2). Nawet gdyby uznać, że prawo zatrzymania może dotyczyć środków pieniężnych, to w niniejszej sprawie powołanie się przez pozwanego na prawo zatrzymania nie mogło być skuteczne względem powódki.

Po pierwsze, prawo zatrzymania powstaje w drodze jednostronnego oświadczenia woli złożonego przez zainteresowanego dłużnika, a nie powstaje nigdy z mocy prawa. Pozwany, jak sam przyznał, nigdy nie informował powódki, że zatrzymuje sumę 19.600 zł na poczet, czy na za-bezpieczenie jakichkolwiek wierzytelności względem powódki.

Po drugie, prawo zatrzymania przyznane dłużnikowi podlega ograniczeniom. Dotyczy to przypadków, w których ustawodawca uznaje, iż interes wierzyciela w otrzymaniu rzeczy z powrotem jest silniejszy niż interes dłużnika w otrzymaniu zwrotu wydatków. Za taki silniejszy interes wierzyciela uznano przypadki, gdy obowiązek wydania rzeczy wynika z czynu niedozwolonego, na przykład w sytuacji gdy rzecz została przez dłużnika bezprawnie zabrana wierzycielowi (kradzież, oszustwo). W niniejszej sprawie obowiązek wydania wynikał z czynu niedozwolonego, polegającego na bezprawnym przywłaszczeniu przez pozwanego części środków, tj. sumy 9.800 zł, należących do powódki i przelaniu ich ze wspólnego konta stron na osobisty rachunek bankowy pozwanego. Prawo zatrzymania nie mogło więc mieć zastosowania.

Po trzecie, prawo zatrzymania winno służyć zaspokojeniu lub zabezpieczeniu przysługujących dłużnikowi roszczeń o zwrot nakładów na rzecz oraz roszczeń o naprawienie szkody przez rzecz wyrządzonej. Tymczasem w niniejszej sprawie miałyby służyć zabezpieczeniu zupełnie innych roszczeń, tj. spłacie zupełnie innych kredytów, bądź rozliczeniu z tytułu podziału majątku wspólnego.

Mając na uwadze powyższe, Sąd zasądził od pozwanego na rzecz powódki kwotę 9.800 zł.

O odsetkach za opóźnienie w zapłacie należności Sąd orzekł na podstawie art. 481 § 1 i 2 k.c. i art. 482 § 1 k.c. Zgodnie z tymi przepisami, jeżeli dłużnik opóźnia się ze spełnieniem świadczenia pieniężnego, wierzyciel może żądać odsetek za czas opóźnienia, chociażby nie poniósł żadnej szkody i chociażby opóźnienie było następstwem okoliczności, za które dłużnik odpowiedzialności nie ponosi. Jeżeli stopa odsetek za opóźnienie nie była z góry oznaczona, należą się odsetki ustawowe. Zobowiązanie do naprawienia szkody wynikającej z czynu zabronionego ma charakter bezterminowy. W konsekwencji termin spełnienia takiego świadczenia musi być wyznaczony zgodnie z art. 455 k.c., a więc winno ono zostać spełnione niezwłocznie po wezwaniu skierowanym przez poszkodowanego. „Niezwłocznie” oznacza przy tym najkrótszy czas, jaki w konkretnych okolicznościach był potrzebny wierzycielowi dla dokonania wezwania dłużnika do wykonania zobowiązania, oraz czasu, jaki jest potrzebny dłużnikowi, działającemu z należytą starannością, aby mógł spełnić świadczenie, wykonując to zobowiązanie. Powódka wezwała pozwanego do zapłaty kwoty 9.800 zł pismem z 8 kwietnia 2013 r., doręczonym 16 kwietnia 2013 r. – w terminie 3 dni. Termin ten upływał 19 kwietnia 2013 r. i był wystarczający na zapoznanie się ze stanowiskiem powódki i uiszczenie należności, tym bardziej, że pozwanemu znane były okoliczności przywłaszczenia przez niego sumy 9.800 zł. Skoro pozwany nie spełnił świadczenia, od dnia następnego, tj. 20 kwietnia 2013 r. pozostawał w opóźnieniu i od tego dnia należą się powódce odsetki ustawowe.

W konsekwencji Sąd zasądził od pozwanego na rzecz powódki również odsetki ustawowe od kwoty 9.800 zł od 20 kwietnia 2013 r. do dnia zapłaty.

Ubocznie należy stwierdzić, że roszczenie powódki miało jeszcze jedną alternatywną podstawę. Nawet gdyby hipotetycznie założyć (do czego, jak wynika z przedstawionych wyżej rozważań, nie ma podstaw), że sporna suma 9.800 zł znajdująca się w posiadaniu pozwanego, stanowi składnik majątku wspólnego stron, to i tak pozwany jest zobowiązany do jej zwrotu.

Zauważyć należy, że strony w dniu 23 lutego 2010 r. zawarły ugodę przed mediatorem, w której zgodnie oświadczyły, że kwota 42.803,84 zł, którą (...) Bank S.A. przelał w dniu 4 sierpnia 2009 r. na wspólne konto stron w (...) S.A. jako końcowe rozliczenie dwóch kredytów hipotecznych, została wykorzystana do spłaty w dniu 4 sierpnia 2009 r. kredytu konsumpcyjnego kwotą 21.990,67 zł oraz przelana na odrębne konto pozwanego jako „depozyt” w kwocie 19.600 zł. Strony uzgodniły, że środki w kwocie 19.600 zł, znajdujące się w posiadaniu pozwanego jako „depozyt” powinny być wykorzystane do spłaty zadłużenia na koncie w (...) S.A., a połowa tej kwoty, tj. 9.800 zł stanowi własność powódki. Treść tej ugody jest jasna i nie budzi wątpliwości. Trudno o bardziej dobitne wyrażenie przez strony kwalifikacji sumy 9.800 zł. Użycie przez strony sformułowania „stanowi własność powódki” jednoznacznie świadczy o tym, że strony zgodnie przyznały, że powódka jest osobą wyłącznie uprawnioną do tych środków. Próby obecnego deprecjonowania znaczenia tego sformułowania przez pozwanego nie mogą zaaprobowane. Postanowieniem wydanym na rozprawie 23 kwietnia 2010 r. Sąd Rejonowy Poznań-Grunwald i Jeżyce w Poznaniu w sprawie I C 1500/09 zatwierdził ugodę mediacyjną z 23 lutego 2010 r. Nie nastąpiło nadanie ugodzie klauzuli wykonalności.

Zgodnie z art. 183¹⁴ § 1 k.p.c., jeżeli zawarto ugody przed mediatorem, sąd na wniosek strony niezwłocznie przeprowadza postępowanie co do zatwierdzenia ugody zawartej przed mediatorem. Stosownie do § 2, jeżeli ugoda podlega wykonaniu w drodze egzekucji, sąd zatwierdza ją przez nadanie jej klauzuli wykonalności; w przeciwnym przypadku sąd zatwierdza ugody postanowieniem na posiedzeniu niejawnym. Wedle art. 183¹⁵ § 1 k.p.c., ugoda zawarta przed mediatorem, po jej zatwierdzeniu przez sąd, ma moc prawną ugody zawartej przed sądem. Ugoda zawarta przed mediatorem, którą zatwierdzono przez nadanie jej klauzuli wykonalności, jest tytułem wykonawczym. Z kolei ugoda zawarta przed mediatorem, o której zatwierdzenie nie wystąpi żadna ze stron, wywołuje jedynie skutki prawne ugody pozasądowej, tj. umowy prawa cywilnego. Jak wskazuje się w doktrynie, te same skutki prawne przypisać należy ugodzie, której sąd odmówił zatwierdzenia. W niniejszej sprawie ugoda z 23 lutego 2010 r. została zatwierdzona, jednak nie poprzez nadanie klauzuli wykonalności. Nie zostało sporządzone uzasadnienie postanowienia z 23 kwietnia 2010 r. o zatwierdzeniu ugody, więc nie jest jasne, z jakich przyczyn ugodzie nie nadano klauzuli wykonalności. Jednakże jasne jest, że powódka nie uzyskała dotychczas tytułu wykonawczego. Po zatwierdzeniu ugody w tej formie strony nie mogą też w przyszłości uzyskać tytułu wykonawczego w oparciu o tę ugody. Tym niemniej ugoda ta z pewnością ma walor ugody z art. 917 k.c. Przez ugody strony czynią sobie wzajemne ustępstwa w zakresie istniejącego między nimi stosunku prawnego w tym celu, aby uchylić niepewność co do roszczeń wynikających z tego stosunku lub zapewnić ich wykonanie albo by uchylić spór istniejący lub mogący powstać. Gdyby zatem hipotetycznie założyć, że sporna suma 9.800 zł znajdująca się w posiadaniu pozwanego, stanowi jednak składnik majątku wspólnego stron (przy czym w rzeczywistości, jak ustalił sąd, stanowi ona składnik majątku osobistego powódki), to ugody z 23 lutego 2010 r. należy zakwalifikować jako umowę dotyczącą częściowego podziału majątku wspólnego. Zgodnie z jej treścią, połowa sumy pozostałej po zwrocie nadwyżki przez (...) Bank S.A., tj. 1/2 z 19.600 zł, czyli kwota 9.800 „stanowi własność E. M.” i „jest wymagalna do dnia 30 czerwca 2010 r.”.

Zgodnie z art. 46 k.r.o. w zw. z art. 1038 k.c., umowny podział majątku wspólnego może objąć cały majątek lub być ograniczony do jego części. Nie budzi wątpliwości, że umowny podział majątku wspólnego mógł więc być ograniczony tylko do sumy 19.600 zł przelanej w dniu 3 sierpnia 2009 r. przez (...) Bank S.A. na wspólny rachunek bankowy stron tytułem zwrotu nadpłaty kredytów hipotecznych (po potrąceniu z tej sumy dokonanej przez pozwanego spłaty kredytu konsumpcyjnego kwotą 21.990,67 zł). Skoro zaś strony w ww. zakresie dokonały podziału majątku wspólnego, to nie ma podstaw do przekazywania niniejszej sprawy do postępowania o podział majątku wspólnego, tylko należało zasądzić należną powódce sumę zgodnie z treścią uzgodnień stron.

Mając na uwadze powyższe, Sąd nie znalazł podstaw do przekazania niniejszej sprawy do sprawy o podział majątku wspólnego i uwzględnił powództwo w całości.

O kosztach procesu Sąd orzekł na podstawie art. 98 § 1 i 3 k.p.c. Pozwany przegrał sprawę w całości, stąd winien zwrócić powódce poniesione przez nią koszty, niezbędne do celowego dochodzenia jej praw. Na koszty te, zgodnie ze złożonym spisem (k. 146-147) składały się: opłata sądowa od pozwu 490 zł, opłata skarbową od dokumentu pełnomocnictwa 17 zł, wynagrodzenie pełnomocnika 1.200 zł, obliczone zgodnie z § 6 pkt 4 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (tekst jedn. Dz. U. z 2013 r., poz. 490), koszty nakazanego osobistego stawienia powódki na rozprawach 16 stycznia 2014 r., 17 lutego 2014 r., 29 września 2014 r., 27 listopada 2014 r. i 23 stycznia 2015 r. 677 zł (5 x 135,40 zł), opłata sądowa od zażalenia 98 zł i wynagrodzenie pełnomocnika z postępowanie zażaleniowe 300 zł, obliczone zgodnie z § 6 pkt 4 w zw. z § 12 ust. 2 pkt 1 rozporządzenia powołanego wyżej.

SSR Przemysław Funka